

Zajištění kvality

PISA představuje největší mezinárodní šetření v oblasti zjišťování výsledků vzdělávání, účastní se ho více než sedm desítek zemí z celého světa. Sběr dat v takto velkém měřítku klade vysoké nároky na použitou metodologii a její implementaci. Mezinárodní konsorcium projektu definuje celou řadu mechanismů, tzv. technických standardů, jež jsou závazné pro všechny zapojené země. Jen tak je možné docílit toho, aby veškerá data, která jsou v šetření shromažďována, dosahovala stanovených kvalitativních standardů a byla srovnatelná nejen mezi zúčastněnými zeměmi, ale v jisté míře také napříč jednotlivými cykly šetření. V následujících odstavcích budou rozvedeny nejdůležitější standardy, upravující přípravu kontextuálních dotazníků, jejich administraci a následné vyhodnocování.

Všechny země vycházejí při přípravě svých národních dotazníků z jednotné mezinárodní zdrojové verze. Je důležité, aby tato zdrojová verze obsahovala jen takové otázky, které je možné administrovat napříč všemi zúčastněnými zeměmi. Z tohoto důvodu se jednotlivé země podílejí na posuzování důležitosti, relevance a korektnosti jednotlivých položek s ohledem na svůj národní kontext. Ve stejném kroku země hodnotí, zda nejsou jednotlivé položky kulturně zatíženy či zda bude možné jejich text plnohodnotně přeložit ze zdrojových jazyků (angličtina, francouzština).

Otázka překladatelnosti je posuzována rovněž na úrovni mezinárodního konsorcia. Zdrojový text je třeba připravit tak, aby byl co nejlépe přeložitelný do různých jazyků při zachování původního významu. Je důležité, aby i při tak velkém počtu použitých jazykových mutací dotazníků byly překlady natolik přesné, aby respondenti ve všech zúčastněných zemích odpovídali na totéž a nevznikaly rozdíly v jejich odpovědích právě v důsledku drobných odlišností v překladu. K dispozici jsou dvě jazykové verze zdrojových dotazníků, jedna v anglickém a druhá ve francouzském jazyce. Pro zajištění co nejpřesnějších překladů do národních jazyků zúčastněných zemí je vhodné pracovat s oběma jazykovými verzemi a minimalizovat tak riziko možných nepřesných překladů.

Národní adaptace jsou další klíčovou součástí procesu přípravy dotazníků. Spočívají v přizpůsobení znění otázek jedinečným národním podmínkám jednotlivých zemí tak, aby byly pro respondenty jasné a srozumitelné. Jako příklad uveďme nejvyšší dosažené vzdělání učitelů. Zatímco na mezinárodní úrovni je dosažené vzdělání definováno úrovněmi mezinárodní klasifikace ISCED, jednotlivé země nahrazují tyto obecné úrovně přesnými názvy jednotlivých vzdělávacích úrovní (viz obrázek P3.2).

Obrázek P3.2 Příklad české národní adaptace v otázce učitelského dotazníku: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Možnosti odpovědi: mezinárodní verze (anglický jazyk)	Možnosti odpovědi: navrhovaná národní verze	Anglický překlad navrhované národní verze
<Below ISCED Level 5>	středoškolské vzdělání	secondary education
<ISCED Level 5B>	ukončená vyšší odborná škola nebo konzervatoř	degree from higher professional school or conservatory
<ISCED Level 5A Bachelor degree>	ukončené vysokoškolské vzdělání v bakalářském studiu	completed university education with Bachelor degree
<ISCED Level 5A Masters degree>	ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském studiu	completed university education with Master degree
<ISCED Level 6>	vědecký titul na vysoké škole (např. Ph.D., CSc., doc., prof.)	science degree at university (e.g. Ph.D., CSc., doc., prof.)